

מסורת הש"ס

א) [תוספתא פ"א דפאה], ב) צ"ב לב. נכתבות כו. קדושין ע"ג; ג) א' לעיל ד'; ד) קדושין ג, ה) [לעיל ד:]; ו) לעיל ה. לקמן כ"ה, ז) [לעיל ה, ח) [לקמן וי:]; ט) [שם:]; י) [לקמן לע:]; יא) [דברים כד, יז]; יב) [שם:]; יג) [דברים כסוף משנה דלעיל ב. ד"ה אס ודנ"ה יתקיים]; יד) [דף יא, יז] רש"ל, טו) ע"י מהרש"א, טז) גי' מ"ה, יז) [שם ד"ה אמר לה];

תורה אור השלם

- שפתים יפק משיב דברים נבחים:

משלי כד כו

מוסף רש"י

לעולם הוא בן חורין. אם שייך קרקע כל שהוא שייך קרקע ולא ענד כבד פלגין, הוולג' הוכיר קרקע כשירה, קרקעות הוא דלא קנה אלא הוא עצמו דלכלל כשירה קנה [קטן חב, ט]. ער שיאמר כו' חרץ מאחד מריבוא. ער שיהיה השויר ששיר קטן, ויאמר כל נכסי נמוס לפלוני עבדי חון מאחד מריבוא שבה, הנהא אחד מריבוא אשכנ קא ואינו משתמר ודמי' כבוד כמד לעבדו קר, ודמי' לא קנה כלום [ב"ב שם] דיחון דלא פירש שירה, אמרינן היינו אוה' דשירה, ולדידה לא משני ליה אלא אחד מריבוא [קטן חב, ט]. יתקיים בחותמיו, יבאו הכתמים הסתמה וכשר [לעיל ד, וזו אחת מן הדרכים, שבה' לא שומר חתמת קרן, דלא מי דעני ניהו ואין יסולן לפשות שלחן לגרשה כדמחמין קדושין [מג], דאין קטן נעשה שלחן והוא הדין להקט [לעיל ה, וכל גט שיש עליו עד כותי פסול, דמשיב לעדות שקר [קטן י,].

מוסף תוספות

א. חרץ קרקע פלוני דהשתאר קנה עצמו ושאר נכסים חרץ מן השויר. מוס' ה"ל"ש, ב. ששיר, מוס' ה"ל"ש, ג. אילמא חצי הכחוש מיהא נוטל, אבשל שלחן וכו' לא כלום, ודאי לא. ריטב"א, ולא שנא משויר ממוכר או נוטן, ועוד, בדמחמא ממש אשכחן כ"ג דקנה וכו', רש"ל, ד. דהא דאשמועינן לר"ש דפלגין דיבואה היינו, מוס' ה"ל"ש, וכוין דאין לו אלא מה ששיר, ה"ל"ש, ו. דמטעם בדתח' לשוירא לא שייך למימר לא יצא בן חורין אלא היכא דיש לו נכסים אחרי דאמר, משיירא אותה חצי ואותה שרה שייך נמי העבד, וכל נכסי דקאמר עבר אשאר נכסים, אבל אם אין לו אלא אותה חצי ואותה שרה ע"כ סבר לא פלגין דיבואה, מוס' ה"ל"ש, ז. אפי' אם מה מוס' ה"ל"ש, ח. [ד'כבר קדמו הירוש', מוס' ה"ל"ש, ט. ומ"מ בנכסים חחר כמו בכל מתנת שכיב מרי, מוס' ה"ל"ש, י. ומו' ארע, לו להשתחרר לאחר מיתה. מוס' ה"ל"ש, יא. דבתי דעתו אוליין, א"כ, מוס' ה"ל"ש, יב. כשאר מתנת שכיב מרי, מוס' ה"ל"ש, יג. ורובן מריב דבדי חרץ כיון דיצא עליו שם בן חורין כבר קדשו השם ואינו חורין בו. שעות קדמוס, ומ"מ בפני דייק מהבא דפלגין דיבואה [ד'כו] דכתוב בשטר כל נכסיו והוא משתחרר אפי' שאינו וזכה בנכסים, מוס' ה"ל"ש, יד. שני בעי עדים, נמוין, יו. שפאחר שהוגט בירו אפי' שאינו מקיים, מאלי, יט. דלמא גט פסול הוא, דהא צריך קיום מדבריהם, שעות קדמוס, יז. דלמא גט כשר הוא וז"ל בן חורין, שעות קדמוס, ומתוך כך תקנו שיהא השליח נאמן ולא יהא האדון יכול לערער וישא בת חורין, מאלי, יח. ובשחרורי עבדים משום דאיזקש לגיטי נשים הוא, דהשוו אותם חכמים לכל דיניהן, רש"ל, יט. ונכש"א מקשה ופלגן,

לעולם הוא בן חורין. דמאי דגלי גלי ומאי דלא גלי לא גלי: עד שיאמר. סתם חון מדבר מועט ולא יפרש מה הוא משייר דהתם אמרינן דאחד מריבוא דקאמר היינו ענד ואיהו לא חשיב ליה אלא כאחד מריבוא בנכסים אע"ג דשוי טפי, ומדקאמר ר"ש לעולם הוא בן חורין אשמועינן לא שנה שפירא

דקנה שאר נכסים עמו כגון שפירא

השויר ששיר חון מקרקע פלוני

דהשתא קנה עצמו ושאר נכסים חון

מן השויר ולא שנה היכא דלא קנה

שאר נכסים כגון שלא הזכיר שם

הקרקע ששיר דכתב ליה חון מנית

כור קרקע דהשתא לא קנה שם

קרקע דככל חד וחד איכא למימר

היינו שהוא דשיר אפי' הוא בן

חורין דהוא לאו קרקע הוא ולא

שיירה אלאמא פלגין דיבואה דהא

כל נכסי קאמר ליה ולא קנה אלא

את עצמו, ואת נמי דקאמרת עצמו

קנה נכסים לא קנה כו' שמעון

סבירא לך, והאמר רב נחמן הלכה

כו' אמר ר' יוסי, כדמפרש ואלי:

שקילס ר' יוסי, כדמפרש ואלי:

שפטים ישק, ראי' הוא לנשק:

ומי אמר רב נחמן הכי, דלא פלגין

דיבואה: שכיב מרי, חור ככל

מתנותיו דבבא בתרא [דף קמז,]:

סברי יא' עליו שם חירום, ואסור

להשתעבד בו, אלאמא פלגין דיבואה:

הס, דאמר ר"ג הלכה כר"מ

טעמא לאו משום דלא פלגין דיבואה

הוא דהא כי נמי הוכיר שם שויר

קרקע פלוני לדיכא פלוגתא דדיבואה

קאמר ר"מ דלא יא' לחירות אלא

טעמא משום דלאו כרות גיטא הוא

דגי אשה כתיב ספר כריתות

[דברים כד, ושתכיר עבדים גמרי

לה לה מאשה] דכתיב חופשה לא נתן

לה [ויקרא יט] וכתיב וכמד להי' ובעינן

זהו כריתות וכיון דאיכא למימר

דשיירה דהא נתת לשוירא והוא לא

הוזכר בתוך המתנה דלא כמד ליה

עמלן וכנסי קניין לך לאו כריתות

גמור הוא, אלא היכא דלא שייך כי

הכא הוי כריתות לאלתא ונשתמחר

שעה אחת כל זמן שלא חזר ושוב

אינו יכול לחזור שקדשו השם וגבי מילתיה דרצא בעצד שהביא גיטו כרות גיטא הוא ונהי דנכסים לא קנה דעבי' קיום אצל עצמו קנה דפלגין דיבואה: י' אס יש עליו עוררין, לפוסלו: יתקיים בחותמיו, או העדים עצמן יעידו שחתמיהו או עדים אחרים יכריהו ושוב אין צו פסול דבני ארץ ישראל ודאי ציקאין לשמה: דיני יוחנן, לא אימפרש היכא: דעצל הבעל ערער עליו לפוסלו: בתנ"י ואינו יכול מפרש בגמרא: שוו למולך ולמציא, לומר בפני נכתב: גב' חון מחרש שוטה וקטן, שאין זהם דעת ואין שליחותם שלימות לגרש: כל גט, כלומר כל שטר: חון מגיטי נשים, לקמן בפירקין י' מפרש טעמא: העולים

דכיון דדעת שכיב מרי לשחררו¹ דעתו שיקנה שפירא לשחרר דהיינו מחיים וא"ת כיון² דקסתמא דדעת של שכיב מריע דעתו כיון³ אס אמאי חרץ חורר בעצד וי"ל דהכל תקנת חכמים היא גם אס שחור בנכסים גם מה שאינו חורר בעצד דקסתמא דדעתו כמו שילמרו לו חכמים⁴ ומיהו אס כמד בהדיא מתיחס אס ימות [ו]מתיחס אס לא ימות[אין גלאש שיעיל לענין זה יא' עליו שם בן חורין לומר שאינו חורר בעצד מאחר שהתנה בפירוש: ה'תם משום דלאו ברות גיטא הוא, וא"ת דבפ' מי שמת [ב"ב דף קז, ט'] [בעי למימר] עבדא כמקרקעי דמי ופריך עליה מהך דשיר קרקע כל שהוא לא יא' בן חורין וקאמר עלה רב דימי עשו מטלטלין שויר אצל עבד וא"ל רבא לרב נחמן מ"ט וא"ל משום דעבדא כמטלטלי דמי ומטלטלי הוי שויר אצל עבד ומשני רב אשי אן משום דלאו כרות גיטא הוא מתינין לה משמע דרב נחמן דפי' טעמא משום דעבדא כמטלטלי דמי לית ליה טעמא דלאו כרות גיטא הוא ואורי"ת דהתם הי"פ אן משום דלאו כרות גיטא הוא מתינין שך השכיב ר"ג לרבא ולא משום דעבדא כמטלטלי הוא שלא השיב בן רב נחמן מעולם והשתא רב אשי דהתם לטעמא דפירש הכא טעמא דר"י הוי משום דלאו כרות גיטא הוא כמו שהוא מפרש שם: ויהאמר ר"ה ד"ה בוי, אר"ת דעיקר מילתא דר"י אחמר בפ"ג דכמוצות [דף כג,]: וי"ל דהתם נמי מיייתי ליה כלישנא דמיייתי לה הכא:

[וע"ע מוס' נכתבות כו, ומס' זב"ב, ד"ה והאמת כתבו הכי בשם ר"ן:]

סמוך אהני, שפוסלין החתומה ולוקמה בחזקת אשת איש: **אלא ערער דבעל**, וה"ה ערער דלקוחות שגאה אשה לערער מהן כדאמרין צירושלמי: **שוין למולך ולמביא**, וא"ת ששלמא בנאשה הוי משום עיגונא אצל בעצד¹ מה עיגון יש דאי משום² דלאסר צבת חורין³ ונשפחה⁴ לא לית צביהה האי שליט לעבד גט וזו שהציא ממז"ה ולא יאסר בשפחה וי"ל דחשוב עיגון הא דלאסר צבת חורין ומה שאינו ממתיב צמול: **יששון גיטי נשים לשחרורי עבדים**, איפסא הוה ליה למימר ששוו שחרורי עבדים לגיטי נשים דעיקר דין מולין ומציא הוי בנאשה⁵ אלא אגב דעד השתא איירי בגיטין נקטיה ברישא⁶:

להשתחרר לאחר מיתה. מוס' ה"ל"ש, יא. דבתי דעתו אוליין, א"כ, מוס' ה"ל"ש, יב. כשאר מתנת שכיב מרי, מוס' ה"ל"ש, יג. ורובן מריב דבדי חרץ כיון דיצא עליו שם בן חורין כבר קדשו השם ואינו חורין בו. שעות קדמוס, ומ"מ בפני דייק מהבא דפלגין דיבואה [ד'כו] דכתוב בשטר כל נכסיו והוא משתחרר אפי' שאינו וזכה בנכסים, מוס' ה"ל"ש, יד. שני בעי עדים, נמוין, יו. שפאחר שהוגט בירו אפי' שאינו מקיים, מאלי, יט. דלמא גט פסול הוא, דהא צריך קיום מדבריהם, שעות קדמוס, יז. דלמא גט כשר הוא וז"ל בן חורין, שעות קדמוס, ומתוך כך תקנו שיהא השליח נאמן ולא יהא האדון יכול לערער וישא בת חורין, מאלי, יח. ובשחרורי עבדים משום דאיזקש לגיטי נשים הוא, דהשוו אותם חכמים לכל דיניהן, רש"ל, יט. ונכש"א מקשה ופלגן,

אחד גיטי נשים ואחד שחרורי עבדים שווים למולך [ולמביא] וזו א' מן הדרכים ששוו גיטי נשים לשחרורי עבדים. שני עדים יקיים את השטר ואין השליח נאמן כשני' שאם שלח הלוה שטרו למלוה ע"י שליח אין השליח נאמן לקיימו: כל השטרות העולים בערכאות של עובדי נכובים אע"פ שחותמיהן עובדי נכובים כשרים חרץ מגיטי נשים ושחרורי עבדים רבי שמעון אומר כלן כשרים לא התכור אלא [בזמן] שנשטרה בהדיות פי' כל השטרות שנעשו ע"י ב"ד אמות העולם אע"פ שחותמיהן החתום בתוכן נכרים כשרים דייגא דמלכותא דינא אע"פ שהנותן והמקבל ישראל חרץ מגיטי נשים דלאו בני כריתות ניהו והואיל לא שייכי בחרות גיטין וקדושין אבל ע"ד הדינים בעל פני דין שחרורי עבדים דלכל פסולא דאורייתא ודאורייתא עובד לבט אשה דגמרי' לוי לה מאשה:

המביא גט פרק ראשון גיטין

לעולם הוא בן חורין, פי' בקונטרס מדקאמר ר' שמעון לעולם משמע דל"ש היכא דקנה שאר נכסים כגון שפירא השויר¹ ו"ש היכא דלא קנה כגון שלא הזכיר קרקע ששיר דכתב ליה חון מנית כור קרקע דהשתא לא קנה שום קרקע

דככל חד וחד איכא למימר דהיינו

הוא ששיר אפי' הוא בן חורין

אלמא פלגין דיבואה דהא כל נכסי

קא"ל ולא קנה אלא את עצמו וקשיא

אע"ג דלא הזכיר שם קרקע² מ"מ

קנה כל קרקע דאית ליה אלא שד

העבד עת התחמתה³ ויחק האדון

לעצמו בית כור מעשיית שנכסים

דמתן בפרכי בית כור [ב"ב דף קז,]:

חזי שדה אני מוכר לך יניח לו חלי

שדיו ומפרש התם דלוקח נוטל כחוש

דיד בעל השטר על התחמתה ואר"י

לעולם דר' שמעון ב' להסויף אפילו

אין לו אלא אותה העיר או אותה

שדה דקתני סיפא בתוספתא דבבא

בתרא ובפ"ק דפאה ר' שמעון

אומר לעולם הוא בן חורין עד

שיאמר כל נכסי נמוסין לפלוני עבדי

חון מאחד מריבוא שבה אמר חון

מעיר פלוני חון משדה פלוני אפי'

אין שם אלא אותה העיר או אותה

שדה זכה עבד בנכסים וקנה עצמו

בן חורין⁴ ואין מתקיים דבור כל

נכסי אלא בעצד לבדו וה"ה

כשאמר חון מצטל דבורו מה שאמר

כל נכסי קמ"ל דאפ"ה יא' לחירות

דפלגין דיבואה: ה'לכה בר"מ,

ולר"מ ס"ד דסבר דלא פלגין דיבואה

דמדקאמר ר' שמעון לעולם משמע

אפילו בלואו ענין דלדידך לא יא' לא

לחירות דלא פלגין דיבואה כשאין

לו אלא אותה העיר אפי' יא' לא

לחירות' ומסיק דטעמא דר"מ לאו

משום דלא פלגין דיבואה אלא משום

דלאו כרות גיטא הוא פירוש דאין

זה כריתות כיון שיש שויר דדיבור

שהוא משתחרר בו דאמר כל נכסי

ואינו מתקיים כולו אצל בעצד

שהציא גיטו וכמוצו בו כל נכסי

קניין לך פלגין דיבואה שפיר

דכרות גיטא הוא ורש"י פירש דלאו

כרות גיטא הוא משום דאיכא למימר מדשיר בנכסים שייך נמי בעצד

ולפי זה באין לו אלא אותה העיר דלא שייך למימר מדנחית לשוירא

ששיר נמי עבד מודה ר"מ דלא לחירות דפלגין דיבואה ואין משמע

בן בתוספתא כדפירש' ולשון אפי' אינו מיושב דאפילו אין לו אלא

אותה העיר משמע דכ"ש יש לו שאר נכסים דלא לחירות ואדרבה

ר"מ לא פליג אלא ביט' לו שאר נכסים: **שפתים ישק משיב**

דברים נבוחים, כשאדם אומר דברים נכוחים אותם שפציביות

משיקין שפתותיהם זו לזו ששותקין ואין יודעים מה להשיב:

ואינן חורר בעבד, וא"ת ואמאי יא' בן חורין י' [ומותר צבת

חורין]ט' א' תמתנ שכיב מריע הוא ולא קנה אלא לאחר מיתה

ואין גט לאחר מיתה¹ וי"ל דכתבז ליה מהיז² אי נמי אפילו סתמא

אס עמוד³ אמאי חרץ חורר בעצד וי"ל דהכל תקנת חכמים היא גם אס שחור בנכסים גם מה שאינו חורר בעצד דקסתמא דדעתו כמו

שילמרו לו חכמים⁴ ומיהו אס כמד בהדיא מתיחס אס ימות [ו]מתיחס אס לא ימות[אין גלאש שיעיל לענין זה יא' עליו שם בן חורין לומר שאינו חורר בעצד מאחר שהתנה בפירוש: ה'תם משום דלאו ברות גיטא הוא, וא"ת דבפ' מי שמת [ב"ב דף קז, ט'] [בעי למימר]

עבדא כמקרקעי דמי ופריך עליה מהך דשיר קרקע כל שהוא לא יא' בן חורין וקאמר עלה רב דימי עשו מטלטלין שויר אצל עבד וא"ל רבא לרב נחמן מ"ט וא"ל משום דעבדא כמטלטלי דמי ומטלטלי הוי שויר אצל עבד ומשני רב אשי אן משום דלאו כרות גיטא הוא מתינין לה משמע דרב נחמן דפי' טעמא משום דעבדא כמטלטלי דמי לית ליה טעמא דלאו כרות גיטא הוא ואורי"ת דהתם הי"פ אן משום דלאו כרות גיטא הוא מתינין שך השכיב ר"ג לרבא ולא משום דעבדא כמטלטלי הוא שלא השיב בן רב נחמן מעולם והשתא רב אשי דהתם לטעמא דפירש הכא טעמא דר"י הוי משום דלאו כרות גיטא הוא כמו שהוא מפרש שם: ויהאמר ר"ה ד"ה בוי, אר"ת דעיקר מילתא דר"י אחמר בפ"ג דכמוצות [דף כג,]: וי"ל דהתם נמי מיייתי ליה כלישנא דמיייתי לה הכא:

[וע"ע מוס' נכתבות כו, ומס' זב"ב, ד"ה והאמת כתבו הכי בשם ר"ן:]

סמוך אהני, שפוסלין החתומה ולוקמה בחזקת אשת איש: **אלא ערער דבעל**, וה"ה ערער דלקוחות שגאה אשה לערער מהן כדאמרין צירושלמי: **שוין למולך ולמביא**, וא"ת ששלמא בנאשה הוי משום עיגונא אצל בעצד¹ מה עיגון יש דאי משום² דלאסר צבת חורין³ ונשפחה⁴ לא לית צביהה האי שליט לעבד גט וזו שהציא ממז"ה ולא יאסר בשפחה וי"ל דחשוב עיגון הא דלאסר צבת חורין ומה שאינו ממתיב צמול: **יששון גיטי נשים לשחרורי עבדים**, איפסא הוה ליה למימר ששוו שחרורי עבדים לגיטי נשים דעיקר דין מולין ומציא הוי בנאשה⁵ אלא אגב דעד השתא איירי בגיטין נקטיה ברישא⁶:

מ.

עין משפט נר מצוה

א [נמי] פ"ג מה' זכיה ה"ה טו"ש ח"מ סי' רמא סעי' ד:]

ב ב' מ' סי' פ"ו מהלכות

עבדים הלכה טו טו"ש

ח"מ סי' ר' פעי' טו ניו"ד

סי' רסו סעי' עח:]

בבא ג' מ"י פ"ו מה' גירושין

ה"י' סג' עשין ג

[טו"ש ע"ד אה"ע סי' קמא סעי'

ג:]

בזו ד' ה' מ"י שם ה' יח

סג' טו טו"ש אה"ע

סי' קמק סעי' ו:

בזו ד' מ"י פ"ו מה' עבדים

ה"י' סג' עשין עו

טו"ש ע"ד סי' רסו סעי'

מה וסעי' נא:

בבא ז' מ"י שם ה' יח טו"ש

סעי' ע"ז:

בבז' מ"י שם ה' יח

[ופכ"י מה' מל' מלוא

ה"א] טו"ש ע"ש סעיף מו

[ח"מ סי' סה סעי' א:]

פסקי רי"ד

אמר רב יוסף בר מנימי אמר רב נחמן ש"מ שכתב כל נכסיו לעבדו ועמד חוור בנכסים ואינו חורר בעבד חורר בנכסים מתנת ש"מ [הוא] וק"ל שש"מ כל זמן שלא חת מורחבנתו ואינו חורר בעבד שוירי יצא עליו שם בן חורין ואסור עוד להשתעבד בו, ופלגי דבורא בעבד דבורי קיימין ובנכסים אין דבורי קיימין וחורר בהן: בתנ"י המביא גט מאי אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אי שיש עליו עוררים וחקים בחותמיו, פי' המורה שהבעל מערער שהוא מוסיף וחקים בחותמיו פי' אם יעידו העדים על חתמת ידיהן או עדים אחרים יכירו החתמה כשר, ואם אין עליו עוררים סתמא כשר דהא בקיאן לשמה ויעדים מצויין תמיד לקיימו כדאמרין בתי דינים קבועי, והגאון פי' המביא גט מאי וכו' סי' דבאי' שכחיו שירתה פניו בשתי דינים קביעין שם בשני ובחמישי כתקון עזרא אינו צריך שיאמר השליח כלום אלא יתנו ונשאת בו ולא ישישין לערער הבעל שאם יבא ויערער שכחיו שירתה אבל במדינת הים דיא שכחיו שירתה אל ונתנו לאשה עד שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם או עד שיתקיים בחותמיו דדייקטין שטא בלא הבעל ויערער ואין עדים מצויין לקיימו ונמצא גט בטל ובדיני ממזרים, אם יש עליו עוררים, ערער כמה אולימא חד הוא א"ר יוחנן דברי הכל אין [ערער] פחות משנים פי' שאין שפציחין בבורר הערער א' אלא ערער תרי תרי ותר' ניהו מאי חזית דסתכח אהני סמוך אהני פי' שאם יבואו שנים ויאמרו מוסיף הוא ולא נכתב הבעל גם אם יבואו שנים ויקיימיהו מה מצייל תרי ותר' ניהו אלא בעל פי' שאם יבא בעל ויערער כי אין לא כתבתי ומוסיף הוא צריך להתקיים בחותמיו ולערער דבעל דבאי' משנה' וי"ל דוקא בחותמיו אבל שליח כיון שיצא הגט מידו שוב אינו נאמן דדוקא אי אמר מקמי הכי ש